

DE GRAUWE KLAUWIER.

DOOR

Th. Baron COLLOT D'ESCURY.

Onder het groote aantal soorten der roest- of zangvogels (*Insectores*) telt men ook het geslacht der klauwieren (*Lanius*), hetwelk in ons land door drie soorten wordt vertegenwoordigd, die allen vrij wel met elkaar in levenswijze overeenkomen; deze zijn: de klapekster (*Lanius excubitor*), de roodkoppige klauwier (*L. rufus*) en de grauwe klauwier (*L. collurio*). Daar nu de laatste soort het meeste voorkomt in Nederland, heb ik haar tot onderwerp van mijn schrijven gekozen.

De grauwe klauwier, die ook schataakster, bruine doorn-draaijer, negendooder, vinkenbijter, kleine valk en roode tuinvalk genoemd wordt, is van de drie inheemsche soorten de kleinste; hij komt in grootte overeen met den veldleeuwrik. Het meest in 't oog vallend is zijn groote kop en de vorm van den snavel, welke doet denken aan dien der roofvogels; hij is namelijk krachtig, van voren haakvormig en aan weerszijden van den bovensnavel is hij voorzien van eene insnede en een tandvormig uitsteeksel. Zijne pooten zijn stevig en van lange en scherpe nagels voorzien; de vleugels zijn middelmatig van lengte en min of meer afgerond, terwijl de staart naar verhouding vrij lang en eveneens een weinig afgerond is. Ook zijne oogen zijn in 't oog vallend groot.

Het volwassen mannetje is zeer fraai gekleurd: de bovenkop met den nek en de stuit zijn helder grijs, de mantel is roodbruin, de

slag- en staartpennen zijn zwart met bruin en aan de laatsten ontwaart men kleine witte zoomen; eene streep, die van den bek door de oogen loopt is donker zwart; de onderdeelen zijn licht rosékleurig; de bek en de pooten zijn zwart. De jongen en het volwassen wijfje gelijken daarentegen in kleur veel op elkaar, zij zijn namelijk van boven roestkleurig, van onderen witachtig, terwijl de meeste kleine vederen halvemaanvormige grauwe dwarsvlekken vertoonen; de bek is grijs en de pooten zijn loodkleurig. De jonge mannetjes onderscheiden zich alleen door de lichtere onderdeelen met slechts enkele halvemaanvormige dwarsvlekken. Bijzonder lang zijn de haarachtige teugelvederen of borstels (snor) aan de hoeken van den bek.

Hij bouwt zijn half kogelvormig, uit worteltjes van kruiden, stelen en mos vervaardigd en van binnen met haar en wol belegd nest, op struiken, in heggen of in boomen op eene manshoogte van den grond. Het wijfje legt van vijf tot zeven eieren, die rood-, geel- of groenachtig wit zijn met grijze en bruine vlekken, die aan het dikke einde in in eenen krans samenloopen. De zang, dien hij in het voorjaar doet hooren, is aangenaam; hij heeft de gewoonte om in zijnen zang dien van andere vogels en allerlei geluiden, zelfs het blaffen der honden na te bootsen; zijn loktoon bestaat uit luide heesche tonen, ook laat hij, wanneer hij eenen roofvogel ziet, eenen dergelijken waarschuwendenden kreet hooren.

De grauwe klauwier is een trekvogel, die hier in April aankomt om weder in September te vertrekken. Hij houdt zich slechts op bepaalde plaatsen op; men vindt hem nl. in ons land zoowel in de grensprovinciën als langs den duinkant in droge en dorre streken, waar slechts doornstruiken en wilde rozen groeien, of waar die streken grenzen aan het een of ander bosch; ook ziet men hem op de heggen langs de weilanden en soms zelfs in groote boomgaarden.

Zijn voedsel bestaat voornamelijk uit allerlei groote insecten, als bijen, groote kevers, rupsen, vlinders, groote sprinkhanen enz., benevens spinnen en aardwormen; in het voorjaar maakt hij vooral jacht op allerlei jonge kleine vogels; ziet hij soms eenen kleinen kikker of hagedis, dan valt hij er dadelijk op aan; tot zelfs de veldmuis strekt hem tot voedsel. Het is dus wel te begrijpen dat deze kleine vogel zeer moedig moet zijn, en met recht kan men hem dan ook eenen roofvogel onder de zangvogels noemen, ja hij overtreft dezen nog in roofzucht, daar hij vele dieren noodeloos doodt. (In Frankrijk en Duitschland heet hij dan ook *écorceur* en *Würger*). De grauwe

klauwier doodt evenwel zijne prooi niet, zooals de roofvogel, met bek en klauwen, maar alleen met den bek; één ding komt hem echter te hulp bij het dooden van zijne prooi, n.l. de gewoonte om haar, zoodra hij haar bemachtigd heeft, hetzij dood of levend, aan eenen doorn te rijgen, of zoo er geene doornen voorhanden zijn, tusschen twee takjes te klemmen, waardoor het dier dan natuurlijk geheel machteloos is. Is nu onze klauwier verzadigd, dan laat hij zijne nog halflevende prooi aan den doorn spartelen, totdat hij later in tijden van gebrek komt om dan het dier te verslinden; doch dikwijls komt hij niet terug, en zodoende worden vele dieren door hem uit louter moordzucht gedood.

Ieder klauwierenpaar heeft zijn eigen jachtveld, dat hardnekkig door hen verdedigd wordt tegen iederen indringer van hunne soort; zulk een jachtveld heeft eene vrij groote uitgestrektheid. Nadat de jongen zijn uitgevlogen heerscht er groote levendigheid op die anders zoo stille plaats; men ziet dan de vijf tot zeven jongen ieder op eenen doornstruik zitten, terwijl de beide ouden druk in de weer zijn voedsel te zoeken voor hunne steeds hongerende jongen en voor zich zelven; op het heetst van den dag nemen allen eene kleine rust om daarna weder met denzelfden moed te beginnen. Voortdurend ziet men de ouden bijen aanbrengen, welke dan ook hun hoofdvoedsel uitmaken; van tijd tot tijd ziet men een der ouden met de grootste volharding eenen vlinder navliegen, welke dan ook na tallooze vergeefsche pogingen ten laatste bemachtigd wordt. 't Is aardig om te zien hoe of een zoo kleine vogel zich meester maakt van eene veldmuis. Achter een boschje verscholen was ik eens in de gelegenheid dien strijd van nabij waar te nemen: op eenigen afstand van mij zat een prachtig mannetje op eenen uitstekenden doorntak zijn jachtveld te bespieden gelijk een valk; eensklaps begint hij met zijnen staart, waaivormig uitgespreid, te zwaaien van rechts naar links en van boven naar onder, hetgeen 't teeken is dat hij 't een of ander in het oog krijgt; en weldra onderscheidde ik dan ook niet ver van hem af tusschen eenige bladeren eene veldmuis; blijkbaar wachtte de klauwier op het oogenblik dat de muis van onder de bladeren te voorschijn zou treden in het open veld; dit duurde dan ook niet lang en nauwelijks was de muis een paar voet in het open veld of de klauwier valt met al zijne kracht op haar aan, grijpt haar bij den nek en sleept haar een weinig voort; maar de muis wist zich los te maken en trachtte naar haren schuilhoek terug te loopen, doch voordat zij daar aankwam

had de klauwier haar weder ingehaald; de muis, die zich nu verloren achtte, waagde nog eene laatste poging tot zelfbehoud en trachtte haren vijand naar de keel te vliegen, waarop deze een weinig in de hoogte vliegt om weder boven op de muis neder te komen. Na haar eenige krachtige houwen met zijnen snavel toegebracht te hebben vloog hij, met zijne prooi (die zeker wel de helft woog van het gewicht van den klauwier) in den bek, naar den doorntak terug en reeg de nog haffevende muis aan eenen doorn. Na eenige oogenblikken triomfantelijk in het rond gekeken te hebben, begon hij de muis die door de vreeselijke pijniging reeds bijna bezweken was, met groote gulzigheid te verslinden zonder haar van te voren geheel te hebben afgemaakt, totdat er ten laatste niets meer van de muis overbleef. Meermalen zag ik eene geheele klauwierenfamilie vergaderd om eenen dorren doorntak, waaraan eenige bijen en twee, soms zelfs drie veldmuizen hingen, welke zij gezamenlijk verslonden; die muizen waren dus kort achter elkaar door een of door beide ouden gevangen. Ook tracht de grauwe klauwier zich soms meester te maken van kleine vogels, die eenig letsel hebben of wanneer zij in strikken of netten gevangen zitten; zelfs vogels, die in grootte niet veel van hem verschillen als de vink, geelgors, kneu, enz.

De onverteerbare deelen van zijn voedsel, als: haren, beentjes, schilden van kevers, pooten van insekten, enz. werpt hij evenals de roofvogels en alle insektenetende klim- en zangvogels in den vorm van balletjes door den bek uit; hierbij valt alleen op te merken dat deze balletjes bijzonder groot zijn voor eenen zoo kleinen vogel, zij hebben namelijk de grootte van eene boon. Dit verschijnsel vloeit voort uit zijnen sterk ontwikkelde krop, want daarin ontstaan die balletjes of z.g. proppen; niet alleen de krop, maar al zijne spijsverteringsorganen zijn zeer sterk ontwikkeld. Deze sterke ontwikkeling heeft twee oorzaken: 1°. de hoeveelheid van zijn voedsel; want, daar hij veel voedsel noodig heeft, verslindt hij in korten tijd vele dieren, 2°. de hoedanigheid van het voedsel; want hij voedt zich met allerlei groote insekten (bijen, groote kevers, sprinkhanen, enz.) en sommige kleine vertebraten (jonge en verminkte kleine vogels, veldmuizen, kikkers en hagedissen). Zoolwel om de groote hoeveelheid en den voortdurenden toevoer van voedsel als om de moeielijk te verteren groote harde insekten en beentjes, peezen en vliezen der vertebraten, heeft hij dus goede spijsverteringsorganen noodig. Niet zooals de zwaluwen voedt hij zich met eene menigte kleinere dieren, maar met eene menigte grootere dieren; en

toch verschilt de zwaluw (bijv. de gierzwaluw) niet veel in grootte met den grauwen klauwier. Daarenboven scheurt hij zijne prooi niet, zooals vele andere vogels doen, in kleine stukjes; maar hij slikt zeer groote brokken te gelijk in, ja zelfs groote bijen en de zoo harde en groote mest- en loopkevers gaan, na vooraf gedood te zijn, in hun geheel naar binnen; hierin wordt hij weer geholpen door zijne groote keelholte en verdere spijsverteringsorganen.

Zeer talrijk trof ik den grauwen klauwier aan langs den duinkant op het eiland Voorne en ben daar in de gelegenheid geweest hem goed waar te nemen. Ook heb ik daar getracht er eenigen te vangen, hetgeen mij met drie gelukt is, waarvan de eerste, een wijfje, gestorven is, en de beide anderen, een oud en een jong mannetje, na eenige moeite in het leven zijn gebleven en thans nog in mijn bezit zijn. Ik had hen voornamelijk gevangen, ten einde hen meer van nabij waar te nemen en zag dan ook mijne moeite ruimschoots beloond, niet alleen door de vele opmerkingen omtrent hunne levenswijze gedaan, maar de grauwe klauwier bleek ook eene om zijne manieren aardige kooivogel te zijn. In het begin waren zij zeer schuw, doch na verloop van eenige weken werden zij langzamerhand vertrouwelijker, totdat zij ten slotte zelfs uit mijne hand aten. Ik had ze in het eerst beiden in ééne kooi geplaatst; maar was weldra genoodzaakt hen te scheiden, daar zij zeer strijdlustig waren; ook is het niet raadzaam hen bij andere kleine vogels te zetten, daar zij deze dan doodden. Ik voed hen met het voeder voor insektenetende vogels van CARL CAPELLE uit Hannover, geef hun dagelijks eenige meelwormen en van tijd een stukje rauw vleesch; als lekkernij krijgen zij bijen, spinnen, rupsen, kevers, aardwormen, enz.; soms ook eenen kleinen kikker of muis, welke dieren zij, evenals in de natuur, aan den in hunne kooi geplaatsten doorntak rijgen, ten einde hen machteloos te maken en te verslinden of, zoo zij geen honger hebben, voor later te bewaren. Toen ik onlangs eenige druiven in hunne kooi wierp, vielen zij er met gretigheid op aan, en, na hen aan eenen doorn te hebben gestoken, aten zij hen geheel op; hieruit moet men dus besluiten dat zij zich in de natuur ook met beziën voeden, hetgeen wel opmerkelijk is voor eenen anders zoo moordzuchtigen vogel. Slechts zelden laten zij hunne lokstem in gevangenschap hooren. Bij gebrek aan eenen doorntak houden zij evenals de roofvogels hunne prooi met een der pooten een weinig in de hoogte en scheuren haar met den snavel in stukken.

De roodkoppige klauwier komt in gewoonten en levenswijze zeer veel met den grauwe overeen, en evenzoo de klapekster, doch deze laatste leeft niet zooals de beide anderen op vlakke met laaghout en doornstruiken begroeide plaatsen, maar in de bosschen en wel voornamelijk in de hoogste toppen der boomen.

Ofschoon de grauwe klauwier voor een ieder, die een weinig in het leven der vogels is doorgedrongen wel geen vreemde vogel zal zijn, meende ik toch wel van de levenswijze, gewoonten en eigenaardigheden van deze zoo zeer van alle andere zangvogels verschillende soort eene kleine beschrijving te mogen geven.

's Gravenhage, 10—11—'83.
